

Analysis and Assessment of the the performance of the Committee on Disarmament and International Security of the United Nations General Assembly in the Area of International Information Security: Case study of " Government Experts "

Nasrollah Soltani

Department of Law, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

Mohammad ali Kafaefar*

Assistant Professor, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran

Heybatollah Najandimanesh

Assistanat Professor, Tabatabaei, Tehran,Iran

ma.kafaefar@gmail.com

DOI: 10.30495/CYBERLAW.2022.696808

Keywords:

First
Committee,
GGE,
cyber security,
consensus
report

Abstract

Less than a century has passed since the emergence of the new generation of international organizations. But in this relatively short period, these institutions have, more or less, proved their necessity in all fields and arenas of international relations. Undoubtedly, the significant growth of the International Law has happened owing to the existence and nature of international organizations, of which the cyber field is one of the latest. The reports of the government experts, the resolutions of the First Committee and the analysis of the content of the documents aim to produce knowledge and expert understanding of the subject. The approach of this research is inductive. It falls under documentary research category and is based on evidence taken from the study of the documents of the United Nations. The findings of the research confirm that the evasion of responsibility of the actors in this arena, the weakness of the evidence and the inadequacy of the existing rules for finding crimes and the attribution of crime as well as the difficulty of forming legal responsibility in this arena constitute the main reasons for the ineffectiveness of UN rule-making processes including its government experts for creating security in the cyber space. The result is the increased trend of insecurity in this space. On the other hand, the visible and hidden competitions of the big cyber powers and their influence in the various organs of the United Nations have prevented this organization from achieving much success in its global mission to systematize the cyber space. Meanwhile, the negative role and performance of the United States government and the lack of real attempts on the parts of the international community are of the outstanding factors of the ineffectiveness of this organization in facing the issues and problems of the cyber space.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license: (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

بررسی و ارزیابی عملکرد کمیته خلع سلاح و امنیت بین الملل مجمع عمومی سازمان ملل در

حوزه امنیت بین المللی اطلاعات

مطالعه موردی: "گروه کارشناسان دولتی"

نصراله سلطانی

دانشجوی مقطع دکتری تخصصی رشته حقوق بین الملل عمومی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

محمدعلی کفائی فر*

استادیار گروه حقوق بین الملل، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران

هیبت الله نژندی منش

استادیار گروه حقوق عمومی و بین الملل، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

ma.kafaeifar@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۹ مهر ۱۴۰۱

تاریخ دریافت: ۰۴ مرداد ۱۴۰۱

چکیده

عمر نسل جدید سازمانهای بین المللی به یک قرن نرسیده است، اما در همین مدت نسبتاً کوتاه، این نهادها ضرورت وجودی خود را کم و بیش در تمام عرصه های روابط بین المللی به اثبات رسانده اند. بی تردید اگر حقوق بین الملل به ویژه در شصت سال اخیر از جهت هنجاری رشد و توسعه چشم گیری را تجربه کرده است این امر تا حد زیادی مرهون وجود و ماهیت سازمان های بین المللی بوده است که حوزه سایبر یکی از عرصه های متاخر آن است. این مقاله از نظر هدف، اکتشافی است و با بررسی گزارشات گروه کارشناسان دولتی، قطعنامه های کمیته اول و تحلیل محتوای اسناد در صدد تولید دانش و درک کارشناسی از موضوع است. رویکرد این پژوهش، استقرایی و نحوه انجام آن، پژوهش اسنادی است و مبتنی بر شواهد برگرفته از مطالعه اسناد سازمان ملل می باشد. یافته های تحقیق موید آن است که مسئولیت گریزی بازیگران در این فضا، ضعف ادله و عدم کفایت قواعد موجود برای جرم یابی و انتساب جرم و در این فضا و صعوبت شکل گیری مسئولیت حقوقی از اهم دلایل ضعف کارآمدی روندهای قاعده ساز سازمان ملل از جمله گروه کارشناسان دولتی برای امنیت زایی در فضای سایبر بوده و نتیجه آن، روند روزافزون ناامنی در این فضا می باشد. از سوی دیگر رقابتهای پیدا و پنهان قدرتهای بزرگ سایبری و نفوذ آنها در ارکان مختلف سازمان ملل مانع از آن شده است که این سازمان در مأموریت جهانی خود برای نظام مند کردن فضای سایبر توفیق چندانی داشته باشد. در این میان نقش و عملکرد منفی دولت ایالات متحده و فقدان بازیگری واقعی جامعه جهانی از عوامل برجسته ناکارآمدی این سازمان در مواجهه با موضوعات و معضلات فضای سایبر می باشد.

کلید واژگان: امنیت سایبری، کمیته اول، گروه کارشناسان دولتی، گروه کاری باز، هنجارسازی حقوقی

پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

اصولاً برای تجزیه و تحلیل هر موضوع حقوقی ابتدا باید به تعریف موضوع مبادرت ورزید و حدود و ثغور آن را معین نمود. (سید قاسم زمانی ۱۳۸۸: ۲۱) بنابراین در تحقیقی که عنوان گروه کارشناسان دولتی در حوزه امنیت اطلاعات را برگزیده است و تلاش می‌کند که عملکرد آنرا ذیل مهم‌ترین کمیته مجمع عمومی سازمان ملل مورد بررسی قرار دهد لازم است ابتدا روشن نماید که منظور از گروه کارشناسان دولتی در عرصه سایبر چیست و اعضای آن طی چه فرایندی انتخاب شده و چگونه عمل می‌نمایند.

در بادی امر باید گفت ماهیت جهان گستر ۱ فضای سایبر موجب شده است که تهدیدات، چالش‌ها و مخاطرات آن نیز ماهیت بین‌المللی پیدا کند. در نتیجه پرواضح است که راهکارها و راهبردهای کلان مقابله با معضلات فضای سایبر نیز، باید جهانی باشد. مجمع عمومی سازمان ملل متحد به عنوان تنها رکن فراگیر این سازمان از سال ۱۹۹۸ به این موضوع توجه نموده و ابعاد مختلف فضای سایبر از جمله امنیت، حاکمیت ۲، حکمرانی ۳، حقوق بشر و جرایم سایبری را در دستور کار خود قرار داده است. مجمع عمومی مهم‌ترین نهاد تصمیم‌گیرنده سازمان ملل متحد می‌باشد. از این نظر که همه دولت‌ها دارای نماینده در این رکن سازمان ملل متحد می‌باشند. بطور معمول مجمع عمومی وظایف خود را در چارچوب شش کمیته اصلی انجام می‌دهد. (فرهاد عطایی، ۱۳۸۹: ۹۰-۸۸)

در این میان، کمیته اول مجمع عمومی نقش شاخصی در میان فعالیت‌های سایبری سازمان ملل داشته است. صدور قطعنامه "تحولات اطلاعات و ارتباطات در چارچوب امنیت بین‌الملل" ۴، تشکیل گروه کارشناسان دولتی ۵ در حوزه امنیت سایبری از جمله اقدامات کمیته اول مجمع عمومی برای نظام‌مند کردن فضای سایبر می‌باشد. سوال اساسی این است که نقش این گروه در قاعده‌مندی و امنیت‌زایی برای فضای سایبر چیست؟ این تحقیق ضمن تعریف علمی گروه و پرداختن به پیشینه موضوع، عملکرد آن را به عنوان یافته‌های تحقیق بررسی کرده و در انتها ضمن ارائه نتیجه، توصیه‌های کارشناسی را نیز ارائه کرده است. جهت ارائه تصویر بهتر از موضوع از جداول نیز استفاده شده است. نقد عملکرد گروه و نحوه تعامل ج.ا.ایران با این گروه نیز از اجزاء تحقیق است. در خصوص پیشینه تحقیق در این موضوع باید به موارد ذیل اشاره کرد:

(۱) محمود جلالی و سعیده توسلی اردکانی (۱۳۹۵) در مقاله ای با عنوان "ضرورت ایجاد نظام هماهنگ حقوقی بین‌المللی در مقابله با جرائم در فضای مجازی" در یک مقاله علمی-پژوهشی این نتیجه رسیده است فضای بی‌مرز سایبر، جهانی موازی با جهان فیزیکی را به وجود آورده است که در واقع کنترل و اداره حقوقی آن از حیطه اعمال قدرت یک حاکمیت بر نمی‌آید. بنابراین، برای حاکمیت بر این فضا و مقابله با جرائم روزافزون و پیچیده ارتكابی در آن همکاری و معاضدت جامعه بین‌المللی برای قاعده‌مندی نیاز است (محمود جلالی و سعیده توسلی اردکانی، ۱۳۹۵: ۳۶-۱۴)

(۲) رضا میرزایی ورزنه (۱۳۹۵) در مقاله "امنیت فضای سایبری و چالشهای پیشرو" که در کنفرانس ملی پدافند غیرعامل در قلمرو فضای سایبر ابتدا با عناوینی چون امنیت در فضای سایبر و جرایم رایانه‌ای و انواع آن آشنا کرده سپس به انواع فناوریهای اطلاعات به طور کلی پرداخته و نمونه‌هایی از آن را ارائه نموده، در نهایت به آسیب‌شناسی فضای امنیت و اطلاعات در کشور پرداخته و چالشها و راهکارهای مقابله با این چالشها را مرور نموده است. (میرزایی ورزنه، رضا، ۱۳۹۵)

(۳) امیر حسین مقدسی لیچاهی و حمید همت (۱۹۷) در مقاله علمی-پژوهشی با عنوان "ارائه الگوی امنیت در فضای سایبر جمهوری اسلامی ایران با رویکرد آینده‌پژوهانه" براین باور است که مقابله با تهدیدات سایبری به منظور از بین بردن و محو کامل آن‌ها، امری غیر ممکن است. از این رو هدف اصلی پژوهش خود را واکاوی درک اجتماع علمی از وضعیت فعلی فضای سایبر کشور و ارائه مدلی برای ارتقای امنیت در فضای مزبور اعلام می‌کند. این پژوهش، از نظر هدف، از نوع پژوهش‌های توسعه‌ای و به لحاظ رویکرد از نوع تحقیقات کیفی است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که به دلیل اثرگذاری و گستردگی زیاد و سهولت و سادگی

1. world wide
2. Sovereignty
3. governance
4. " Developments in the field of information and telecommunications in the context of security"
5. Group of Governmental Experts (G.G.E)

کاربرد و تنوع ابزارها و روش‌ها، وقوع تهدید سایبری قطعی است و بایستی با فرهنگ‌سازی، توسعه زیرساخت‌ها، رعایت پدافند غیرعامل سایبری، تدابیر فنی و امنیت فیزیکی و تدابیر مدیریتی یک تغییر بنیادین واقعی در فضای سایبر کشور ایجاد گردد. (امیر حسین مقدسی لیچاهی و حمید همت، ۱۹۷: ۱۲۰-۱۰۳)

سؤال‌ها و اهداف اصلی و فرعی از تحقیق حاضر شامل موارد ذیل ذکر است:

سوال اصلی

عملکرد گروه کارشناسان دولتی در قاعده‌مندی و امنیت‌زایی برای فضای سایبر چگونه بوده است؟

سوال‌های فرعی

(۱) گزارشات گروه کارشناسان دولتی چه تاثیری در هنجارسازی برای فضای سایبر داشته است؟

(۲) محتوای گزارشات گروه کارشناسان دولتی متاثر از چه عوامل و کدام بازیگران بوده است؟

(۳) گروه کارشناسان دولتی در مقایسه با سایر نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای از چه جایگاهی برخوردار است؟

هدف اصلی

تبیین عملکرد گروه کارشناسان دولتی و اثبات عدم بسندگی اقدامات این گروه برای تأمین امنیت فضای سایبر

هدف‌های فرعی

(۱) شناسایی تولید و ارتقاء دانش در خصوص گروه‌های شش‌گانه کارشناسان دولتی سازمان ملل در حوزه سایبر

(۲) تبیین رقابت‌های پیدا و پنهان صاحبان قدرت سایبری در جهت‌دهی به فعالیت گروه کارشناسان دولتی

(۳) بررسی عملکرد ج.ا.ایران در گروه کارشناسان دولتی و آینده‌نگری در خصوص این گروه

در خصوص روش‌شناسی تحقیق باید گفت پژوهش حاضر از نظر هدف، پژوهش اکتشافی محسوب می‌شود. زیرا در صدد تولید دانش و تبیین عملکرد گروه کارشناسان دولتی است. بر این مبنا پژوهش حاضر در صدد پاسخ به این سوال است که ماهیت گروه کارشناسان دولتی سازمان ملل در حوزه سایبر چیست؟ ماموریت، نحوه شکل‌گیری گروه، عملکرد و سایر سوالات مربوط به موضوع در این پژوهش پاسخ داده می‌شود. رویکرد این پژوهش، استقرایی و نحوه انجام آن، پژوهش اسنادی ۶ است. پژوهش اسنادی مبتنی بر شواهد برگرفته از مطالعه اسناد می‌باشد. (مجدفر، ۱۳۸۲ یافته پژوهش اسنادی اعم از اسنادی و تاریخی است؛ به‌همین جهت در این نوشتار تحقیق کتابخانه‌ای به‌عنوان یکی از اقسام تحقیق اسنادی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. پژوهش اسنادی بر مبنای استفاده از اسناد و مدارک است و زمانی مورد کاربرد است؛ که یا تحقیقی تاریخی در دست انجام باشد و یا آن که تحقیق مرتبط با پدیده‌های موجود بوده و محقق در صدد شناسایی تحقیقات قبلی در مورد آن موضوع برآمده باشد و یا آنکه پژوهش، نیاز به استفاده از اسناد و مدارک را ایجاب نماید و در اصطلاح آن که بخواهیم در یک زمینه خاص، مأخذیابی کنیم. (ساروخانی، ۱۳۸۳) در خصوص زمان اجرای تحقیق باید گفت که بازه زمانی تحقیق سالهای بین ۱۹۹۸ تا ۲۰۲۲ می‌باشد. قلمرو مکانی تحقیق نیز سازمان ملل و بطور مشخص کمیته اول مجمع عمومی این سازمان می‌باشد.

بررسی موضوع و یافته‌های تحقیق

۱-۱. اولین گروه کارشناسان دولتی

شاید بیشترین پیشرفت در ارتباط با امنیت سایبری، در کمیته خلع سلاح و امنیت بین‌الملل (کمیته اول) حاصل شده باشد. این کمیته، یک مجمع منحصر به فرد برای بازیگران کلیدی در حوزه امنیت سایبری محسوب می‌شود.

از سال ۱۹۹۸ دولت روسیه، پیش‌نویس قطعنامه‌های موسوم به امنیت سایبری ۷ را سالانه به کمیته اول مجمع عمومی ارائه می‌کند. در روند تکاملی این قطعنامه‌ها بود که در قطعنامه سال ۲۰۰۱ از دبیر کل خواسته شد که در خصوص امنیت سایبری به تشکیل "گروه کارشناسان دولتی اقدام نماید.

در تعریف گروه کارشناسان دولتی باید گفت که تعریف این گروه را از نامشان، می‌توان استنباط کرد. علت اینکه به این گروه، عبارت کارشناسان دولتی اطلاق می‌گردد این است که این گروه، یک گروه کارشناسی در یک حوزه خاص مثل سایبر هستند. اما کارشناس صرف نیستند. بلکه دیپلمات نیز هستند. (Tim Maur, 2011) بدین معنی که نمایندگی کشور خود را نیز یدک می‌کشند و نظر آنها، نظر دولت متبوعشان است. به همین خاطر به آنها کارشناس دولتی می‌گویند که حاصل جمع کارشناس و دیپلمات است.

این گروه در خصوص موضوعات نوظهور مثل حقوق فضای ماورای جو یا حقوق فضای سایبر یا هر موضوع دیگری که نیاز به بررسی بین‌المللی و هم‌اندیشی داشته باشد، تشکیل می‌شود. مکانیسم انتخاب و تشکیل گروه کارشناسان در مجمع عمومی بدین صورت است که اگر اعضای مجمع عمومی، در یک موضوع تشخیص دادند که بررسی موضوع، نیازمند تشکیل گروه کارشناسان دولتی است، با صدور قطعنامه‌ای از دبیر کل سازمان ملل می‌خواهند که گروه را تشکیل دهد. کم و کیف تشکیل گروه نیز در قطعنامه مشخص می‌شود. معمولاً ذکر می‌شود که بر اساس توزیع عادلانه جغرافیایی (UN General Assembly . A/RES/58/32.paragraph.4) تعیین شود. (A/60/202& A/65/201& A/68/98& A/70/174) اما در عمل، این عدالت چندان رعایت نمی‌شود و کشورهای ذینفوذ در سازمان ملل، مخصوصاً ۵ عضو دائم شورای امنیت، فعال مانشاء در تمام گروه‌های کارشناسی هستند. البته مطرح می‌شود که قدرت و پیشرفت سایبری کشور منتخب در آن موضوع بخصوص (مثل سایبر) نیز لحاظ می‌شود. اما در عمل باز موارد نقض زیادی وجود دارد. بنابراین، مجمع عمومی، ضمن درخواست از دبیر کل و تعیین معیارهای لازم، انتخاب اعضای گروه کارشناسان دولتی را به شخص دبیر کل واگذار می‌کند و دبیر کل نیز با لحاظ شرایط مندرج در قطعنامه، به انتخاب کشورها می‌پردازد. تعداد کشورهای عضو گروه کارشناسان دولتی، در قطعنامه معین و مشخص نمی‌شود و اصولاً عدد معین و مقطوعی نیست. اما در ۶ گروه کارشناسان دولتی که تا کنون در مجمع عمومی با موضوع امنیت سایبری تشکیل شده است، تعداد کشورهای عضو گروه، بین ۱۵ تا ۲۵ کشور، متغیر بوده است.

گروه کارشناسان دولتی برای انتظام بخشیدن به فعالیت خود، در اولین جلسه، نماینده یکی از کشورهای عضو گروه را به اتفاق آراء، به عنوان رئیس گروه انتخاب می‌نماید. گزارش گروه نیز با امضای وی به دبیر کل سازمان ملل ارسال می‌شود. (A/60/202)

شیوه رای‌گیری یا تصمیم‌گیری در جلسات گروه کارشناسان و گزارش نهایی آنها نیز به شکل اجماع یا کنسانسوس است. یعنی روی یک گزارش، تا آنجا بحث می‌کنند که هیچ نظر مخالفی نماند و نباشد.

در نهایت، نتیجه مطالعات گروه در قالب یک گزارش به دبیر کل ارسال می‌شود و دبیر کل نیز گزارش مربوط به نتایج مطالعات را به مجمع عمومی ارائه می‌دهد. (A/65/201) گزارش همچنین برای اطلاع عموم منتشر می‌شود.

در خصوص اعتبار حقوقی گزارشات کارشناسان دولتی باید گفت که این گزارشات به تصویب تمام اعضای سازمان ملل نمی‌رسد.

و محدود به همان ۱۵ تا ۲۵ کشور است؛ لذا این گزارشات تنها به عنوان حقوق نرم، تحت استانداردهای حقوق بین‌الملل، واجد ارزش بوده و صرفاً در این چارچوب قابل ارزیابی هستند. ضمن اینکه هنجارهای حاصل از این اسناد (گزارشات گروه کارشناسان دولتی) ماهیت داوطلبانه دارند. اجرا یا عدم اجرای آنها نیز به اراده سیاسی کشورهای مختلف و انسجام سیستم اداری داخلی آنها بستگی دارد. البته تحلیل بالا تا حد زیادی فریبنده است. زیرا همین گزارشات می‌توانند به ایجاد هنجار جدید در حوزه سایبر منجر شود. لذا نباید این گزارشات را کم اهمیت دانست. هنجارها شامل مواردی هستند که ساختار امور بین‌المللی را شکل داده و سازماندهی می‌کنند. پویا بوده و توانایی تقویت و یا تضعیف در طول زمان را دارند. (Tim Maurer, 2011)

در تعریف خلاصه‌تری آمده است که "هنجار یعنی یک استاندارد رفتاری مناسب برای بازیگرانی که دارای هویت مشخصی می‌باشند." (Finnemore and Sikkink, 1998) در عرصه بین‌المللی، هنجارها نشان‌دهنده انتظارات از رفتار مناسب دولت‌هاست که می‌توانند در سطوح مختلف و به گونه‌های متفاوت ظاهر شده و شکل خاصی به جامعه بین‌المللی و روابط دولت‌ها و انتظارات آنها از یکدیگر دهند. ریموند کوهن ۸ هنجار را نوعی اصل عمومی از حق رفتار می‌داند که طبق آن، جامعه از کلیه اعضای خود انتظار دارد تا خودشان را با آن تطبیق داده و هماهنگ نمایند. (شیشه‌چی‌زاده، ۱۳۷۰) هنجارهای بین‌المللی، پیوند متقابل و عمیقی با ارزش‌های جامعه دارند. ارزش‌های مشترک به تکوین و تعمیق هنجارها کمک می‌کنند و هنجارها و قواعد در تداوم ارزش‌ها مؤثرند و جامعه بر اساس چنین هنجارها و قواعدی، رفتار خاصی را از سایر اعضا انتظار دارند.

همانگونه که فوقاً مذکور افتاد تشکیل نخستین گروه کارشناسان دولتی ۹ اولین بار در قطعنامه پیشنهادی روسیه، مصوب سال ۲۰۰۱ مجمع عمومی، مورد درخواست واقع شد. (A/RES/56/19)

پیرو این قطعنامه‌ها، اولین گروه کارشناسان دولتی، در سال ۲۰۰۴ تشکیل شد. اما این گروه کارشناسی به علت کارشکنی ابرقدرتها، به نتایج خرسندسازی نرسید.

گزارش اولین گروه کارشناسان دولتی در ۵ آگوست ۲۰۰۵ به عنوان گزارش دبیرکل سازمان ملل متحد منتشر شد. (A/60/202) این گزارش یک صفحه‌ای، کلاً از ۵ پاراگراف تشکیل شده است. ۱۵ کشور عضو گروه عبارتند از: آمریکا، بلاروس، برزیل، چین، فرانسه، آلمان، هند، اردن، مالزی، مالی، مکزیک، کره، روسیه، آفریقای جنوبی، انگلیس.

بند پنجم به بند اصلی گزارش می‌باشد، بعد از ذکر مقدمات مفصل و تلاش‌های صورت گرفته، گزارش را با این جمله به پایان می‌برد که "با توجه به پیچیدگی موضوعات، هیچ اجتماعی (کنسانسوس) برای آماده کردن یک گزارش نهایی حاصل نشد." ۱۰

این نوع گزارش از طرف دبیرکل سازمان ملل، غیر عادی و تقریباً بی‌سابقه است. زیرا وقتی گروه کارشناسان دولتی تشکیل می‌شود، یعنی حداقل‌هایی برای توافق و اجماع وجود دارد. اصولاً هر فعالیتی در سازمان ملل زمانی شروع می‌شود که کمترین زمینه همگرایی وجود داشته باشد. اما چرا این اجماع حاصل نشد، منابع غربی دلایل متعددی را برای توجیه این عدم توفیق، ذکر کرده اند. مثل:

"اختلافات در خصوص فضای سایبر، تاثیر و ارتباط آن با امنیت ملی و بین‌المللی، شدید بود. حتی ارتباط فضای سایبر با امور نظامی نیز محل چالش و اختلاف بود. ضمن اینکه مباحثی از این دست مطرح می‌شد که آیا امنیت اطلاعات فقط شامل امنیت زیر ساخت‌های اطلاعاتی می‌شود یا محتوای اطلاعات را نیز شامل می‌شود..."

8. Raymond Cohen

9 group of governmental experts (GGE) on Developments in the Field of Information and Telecommunications in the Context of International Security

10. [... given the complexity of the issues involved no consensus was reached on the preparation of a final report.]

در خصوص منابع شرقی نیز می‌توان به اظهارات یکی از نمایندگان روسی حاضر در جلسات گروه کارشناسان دولتی به نام "ای.ای. استرلسوف" ۱۱ اشاره کرد:

"مانع اصلی عدم توفیق گروه کارشناسان دولتی، در پاسخ به این سوال حاصل شد که اگر دشمن از فناوری اطلاعات و ارتباطات در راستای اهداف سیاسی نظامی استفاده کند، آیا حقوق بین‌الملل، مخصوصاً حقوق بین‌الملل بشردوستانه، توان تنظیم مقررات مربوط به ابعاد امنیتی روابط بین‌الملل را دارد و مقررات موجود برای پوشش این موضوع، کفایت می‌کند؟" (Streltsov, 2007)

اما دلیل اصلی این عدم توفیق را باید در مناسبات قدرت بین دو ابرقدرت روسیه و آمریکا و رقابت بین آنها جستجو کرد. برای درک علل عدم توفیق نخستین گروه کارشناسان دولتی، که در دوره دوم ریاست جمهوری بوش اتفاق افتاد باید به جریان دیگری در مورد فضای سایبر اشاره کنیم که همزمان در گوشه دیگری از سازمان ملل فعالیت می‌کرد. جریانی که به موضوع حاکمیت بر اینترنت مربوط می‌شد.

تصادف جالبی است که در سال ۲۰۰۳ که فعالیت گروه کارشناسان تصویب و در سال ۲۰۰۴ تشکیل شد، در گوشه دیگری از سازمان ملل به نام اتحادیه بین‌المللی ارتباطات راه دور (مخابرات) ۱۲، موضوع حکمرانی سایبری پیگیری می‌شد. این اتحادیه از سازمان تخصصی ۱۳ سازمان ملل است که تقریباً همه کشورهای جهان عضو آن هستند.

اولین اجلاس جهانی آن در سال ۲۰۰۳ در ژنو و دومین اجلاس آن در سال ۲۰۰۵ در تونس برگزار گردید. در اجلاس ژنو برای نخستین بار و به طور رسمی، قدرت فنی بلامنازع آیکان در امور اینترنت با تصویب پیشنهاد اداره چند جانبه اینترنت در بیانیه اصول (بیانیه ۶۷ ماده ای اصول) به چالش کشیده شد. در اجلاس تونس هم، آمریکا ضربه مکمل را از جامعه جهانی دریافت کرد.

عملکرد منفی آمریکا در این گروه را می‌توان واکنش بلافضل آمریکا در قبال شکست در اجلاس ژنو و تونس تلقی کرد. لذا این گروه، بی هیچ نتیجه‌ای در سال ۲۰۰۵ به فعالیت خود خاتمه داد.

۱-۲. دومین گروه کارشناسان دولتی

مجمع عمومی سازمان ملل بدون اشاره به شکست گروه اول کارشناسان، به راحتی از کنار آن گذشت و از دبیر کل خواست که گروه دوم کارشناسان را در سال ۲۰۰۹ تشکیل دهد. (A/RES/60/45)

فاصله زمانی چهار ساله (۲۰۰۵ تا ۲۰۰۹) تا تشکیل گروه دوم کارشناسان دولتی، خود اشاره‌ای ضمنی به شکست گروه اول کارشناسان دولتی است. زیرا مجمع عمومی می‌توانست تشکیل گروه دوم کارشناسان را در سال ۲۰۰۶ خواستار شود. اما چنین نکرد. مجمع عمومی برای اینکه گروه دوم کارشناسان به سرنوشت گروه اول دچار نشود، اقدام به اتخاذ سیاست این‌الوقتی نمود تا حداقل همگرایی بین بازیگران اصلی این عرصه در این فاصله زمانی فراهم شود. این دلیل زمانی تقویت می‌شود که بدانیم گروه‌های سوم، چهارم و پنجم کارشناسی که بعد از سال ۲۰۰۹ تشکیل شدند، بواسطه همگرایی نسبی بین آمریکا و روسیه، به فاصله یک سال از یکدیگر به صورت متوالی تشکیل شده و وقفه زمانی چهار ساله بین آنها وجود نداشت.

با توجه به اینکه، سرنوشت گروه کارشناسان تا حد زیادی به مواضع آمریکا و روسیه بستگی داشت، شاید قطعنامه سایبری، نیم‌نگاهی هم به نتایج انتخابات آمریکا در سال ۲۰۰۹ داشت و امیدوار بود که جانشین بوش، سیاست تعاملی بهتری با روسیه و جامعه بین‌المللی داشته باشد و البته این چنین نیز شد.

11. A.A. Streltsov

12. International Telecommunication Union (ITU)

13. Specialized Agency

در سال ۲۰۰۹ که دومین گروه کارشناسان دولتی تشکیل گردید، با همگرایی نسبی قدرتهای اصلی سایبری، گروه دوم کارشناسان دولتی، با یک گزارش اجماعی، گام مهمی به سمت جلو بردارد. اعضای دومین گروه کارشناسان دولتی عبارت بودند از:

آمریکا، بلاروس، برزیل، چین، فرانسه، آلمان، هند، جمهوری کره، روسیه، آفریقای جنوبی، انگلیس، ایتالیا، قطر، رژیم صهیونیستی، استونی. (Annex.A/65/201)

گفته شده است که علت دعوت از استونی به دومین گروه کارشناسان دولتی به این خاطر بوده است که این کشور، اولین کشوری بود که مورد حمله گسترده سایبری {از طرف روسیه} قرار گرفته است. علت دعوت از رژیم صهیونیستی نیز به خاطر توان بالقوه این رژیم در طراحی ویروس استاکس نت علیه ایران عنوان شده است. Maurer (2011. Tim)

در خلاصه گزارش دومین گروه کارشناسان دولتی، تهدیدات بالقوه و بالفعل در حوزه سایبر از جدی‌ترین چالش‌های قرن بیست و یکم به شمار رفته است.

بخش پایانی گزارش تحت عنوان "توصیه‌ها" ۱۴ بیشتر بر ضرورت ادامه مذاکره بین دولتها و تشریک مساعی بین آنها برای مقابله با خطرات و تهدیدات سایبری اشاره دارد.

۱-۳. سومین گروه کارشناسان دولتی

تشکیل سومین گروه سایبری در قطعنامه سایبری ۲۰۱۰ مورد درخواست واقع شد و مجمع عمومی از دبیر کل خواست که سومین گروه کارشناسان دولتی در حوزه امنیت سایبری را در سال ۲۰۱۲ تشکیل دهد.

مطابق با شرایط مندرج در قطعنامه، کارشناسان از ۱۵ کشور منصوب شدند: آرژانتین، استرالیا، بلاروس، کانادا، چین، مصر، استونی، فرانسه، آلمان، هندوستان، اندونزی، ژاپن، فدراسیون روسیه، انگلیس و ایالت متحده آمریکا. فهرست کارشناسان در ضمیمه گزارش آمده است. (Annex. A/68/98) این گروه سه جلسه برگزار کرد. (A/68/98)

اگر بخواهیم نتیجه این گزارش را با استناد به خود گزارش، در یک پاراگراف خلاصه کنیم می‌توان گفت: "برای ایجاد محیط آزاد، امن، صلح‌آمیز و در دسترس، مربوط به حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، اعمال حقوق بین‌الملل مخصوصاً منشور ملل متحد نه تنها لازم است بلکه برای حفظ صلح و ثبات در این حوزه، امری ضروری می‌باشد." (UN Doc. A/68/98)

به عبارت دیگر مانع اصلی که به مدت یک دهه، عامل عدم ایجاد یک وفاق عام بین‌المللی در حوزه سایبر بود، با این مصوبه رفع شد. جامعه بین‌الملل شامل آمریکا، روسیه و مخصوصاً چین، موافقت کردند که حقوق بین‌الملل و به تبع آن، حقوق بین‌الملل بشردوستانه، قابل اعمال بر فضای آنلاین و آفلاین می‌باشد.

بنابراین، مهم‌ترین دستاورد گزارش ۲۰۱۳ گروه کارشناسان دولتی، توافق حول این مهم بود که حقوق بین‌الملل، قابل اعمال بر فضای سایبر می‌باشد.

۱-۴. چهارمین گروه کارشناسان دولتی:

چهارمین گروه کارشناسان دولتی به موجب قطعنامه ۶۸/۲۴۳ مصوب ۲۷ دسامبر ۲۰۱۳ در سال ۲۰۱۴ تشکیل شد. (A/70/174). UN Doc) بیست کشور عضو چهارمین گروه کارشناسان دولتی عبارت بودند از: بلاروس، برزیل، چین، کلمبیا، مصر، استونی، فرانسه، آلمان، فنا، رژیم صهیونیستی، ژاپن، کنیا، مالزی، مکزیک، پاکستان، کره جنوبی، روسیه، اسپانیا، انگلیس، آمریکا این گروه، طی ۲ سال فعالیت خود، چهار اجلاس برگزار کرد. (A/70/174. p5)

متن گزارش به محورهای زیر تمرکز کرده است: تهدیدات موجود و تهدیدات جدید در حال ظهور، هنجارها، قوانین و اصول رفتار مسئولانه توسط دولت‌ها، اقدامات اعتماد ساز، همکاری‌های بین‌المللی و ظرفیت‌سازی، نحوه اعمال و اجرای حقوق بین‌الملل، توصیه‌هایی برای فعالیت‌های آتی (A/70/174 pp.15-18)

۱-۵. پنجمین گروه کارشناسان دولتی

پنجمین گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۱۶ و به موجب قطعنامه سایبری سال ۲۰۱۵ مجمع عمومی، تشکیل شد. (UN Doc.A/RES/70/237)

تعداد اعضای پنجمین گروه کارشناسان دولتی، به ۲۵ کشور رسیده است که بالاترین رکوردی است که از طرف دولت‌ها برای مشارکت و همکاری با دبیرخانه سازمان ملل، اظهار علاقه‌مندی می‌شود. (Tim Maurer, 2016) این کشورها عبارتند از: روسیه، فنلاند، چین، آلمان، هلند، انگلیس، سنگال، مصر، کنیا، هند، سنگاپور، اندونزی، استرالیا، برزیل، مکزیک، آمریکا، کانادا، صربستان، استونی، فرانسه، کره جنوبی، ژاپن، قزاقستان، بوتسوانا، کوبا

گروه همچنین مأموریت داشت در مورد چگونگی اعمال حقوق بین‌الملل بر استفاده دولت‌ها از فناوری اطلاعات و ارتباطات نیز تحقیق نماید. دقیقاً همین موضوع (حقوق بین‌الملل و اعمال آن) نقطه آغازین بحرانی بود که در نهایت به شکست مأموریت گروه انجامید. نماینده آمریکا در خصوص شاخه‌های مختلف حقوق بین‌الملل، فقط اصرار بر اعمال ابعاد نظامی آن داشت و با تفسیر موسع از حقوق مخاصمات مسلحانه، سعی در اعمال این حقوق بر فضای سایبر داشت. همان کاری که در سند تالین توسط ناتو به رهبری حقوق دانان آمریکایی انجام شده است. نماینده آمریکا اصرار داشت که حقوق بشردوستانه، حق دفاع مشروع و اقدامات تلافی جویانه عیناً در فضای سایبر اعمال شود. اما سایر کشورها که از نیات دولت ایالات متحده اطلاع داشتند با این پیشنهادات مخالفت کردند. نماینده کوبا در رأس مخالفین قرار داشت. وی اعلام کرد که این امر به اقدامات تنبیهی یکجانبه از جمله اعمال تحریمها و حتی اقدام نظامی توسط دولتهایی که مدعی قربانی سوء استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی شده‌اند مشروعیت می‌بخشید. کوبا و سایر دولتهای همسوز جمله چین و روسیه بر حل مسالمت آمیز اختلافات و پیشگیری از درگیری تأکید داشتند. هر چند فقط بیانیه کوبا در مخالفت با مواضع آمریکا در دسترس عموم است، اما قطعاً روسیه و چین نیز چنین نظراتی داشته و از آن حمایت کرده و این نظر را در بین اعضای گروه ترویج کرده‌اند. چرا که اعلام این نظرات از سوی دو کشور اخیر نیز مسبوق به سابقه است. (Elaine Korzak, 2017) گفته شده است که مفاد ماده ۳۴ پیش نویس نیز مورد اختلاف بوه است. در این ماده اعمال منشور ملل متحد بر فضای سایبر باید مورد تأیید قرار می‌گرفت. از جمله مفاد منشور که مورد اختلاف واقع شد همان مباحث مربوط به استفاده از زور و حقوق بشر دوستانه بین‌المللی بود. مخالفین استدلال می‌کردند که به رسمیت شناختن این مفاد موجب نظامی شدن هر چه بیشتر فضای سایبر می‌شود. کوبا اعلام کرد که مخالف هم تراز قرار گرفتن و تلقی یکسان نسبت به استفاده غیرقانونی از فضای سایبری با مفهوم حمله سایبری است. البته محافل غربی در توجیه سیاستهای آمریکا مدعی شده‌اند که علت مخالفت کوبا این است که نمی‌خواهد از مزایای نسبی نامتقارن بودن ۱۵ فضای سایبر محروم شود. زیرا اگر قرار باشد جواب حمله سایبری با سلاح‌های متعارف داده شود، نتیجه تقابل کشوری مثل کوبا با ایالات متحده آمریکا مشخص است. لذا در خصوص برتری در سلاح‌های متعارف ۱۶ کشوری مثل کوبا هیچ گونه مزیتی ندارد.

۱-۶. ششمین گروه کارشناسان دولتی

به نظر می‌رسد شکست مأموریت پنجمین گروه کارشناسان دولتی از شکست گروه اول نیز سنگین تر است. زیرا شکاف در پنجمین گروه کارشناسان دولتی به حدی بود که این گروه اساساً نتوانست به شکل سابق به فعالیت خود ادامه دهد و سال بعد دچار دو دستگی شد. ۱۷ یعنی از سال ۲۰۱۹ عملاً گروه کارشناسان دولتی و گروه کاری باز به موازات هم تشکیل شدند. تشکیل ششمین گروه کارشناسان دولتی که تاکنون ریشه در قطعنامه پیشنهادی روسیه داشت برای اولین بار در تاریخ خود در سال ۲۰۱۹ به قطعنامه پیشنهادی آمریکا کوچ کرد و تشکیل گروه کاری باز در قطعنامه پیشنهادی روسیه مورد تقاضا واقع شد. لذا تشکیل ششمین گروه کارشناسان دولتی درباره "پیشرفت رفتار مسئولانه دولت درباره فضای سایبر در چارچوب امنیت بین‌المللی" سال

15 . asymmetric advantages

16 . conventional superiority

17 . For lack of consensus, the GGE will not submit a report of its recommendations to the UN General Assembly.

۲۰۱۹ رویدادی مهم در این روند محسوب می‌شود. ماده سه قطعنامه آمریکا بر ادامه روند تشکیل گروه کارشناسان دولتی تأکید نمود. (A/RES/73/266)

خطوط زمانی ترسیم‌شده برای تشکیل این گروه، در طی دو سال چهار نشست برگزار شد که اولین نشست آن در سال ۲۰۱۹ در تاریخ ۵ تا ۶ و ۹ تا ۱۳ دسامبر بود و پس از پایان دو سال گزارش نهایی در می ۲۰۲۱ ارائه شد و این گروه با اعلام فضای سایبر به عنوان فضای مخصصه برای همیشه به کار خود پایان داد. (Report. 28 May 2021).

به نظر می‌رسد این گروه با یک هماهنگی قبلی جای خود را به برنامه اقدام فرانسه ۱۸ داد. برنامه اقدام فرانسه در مورد آینده مباحث درباره فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و فضای سایبر در سازمان ملل متحد ۱۹ که با حمایت ۴۰ کشور از جمله اعضای اتحادیه اروپا در اگوست ۲۰۲۰ ارائه شده عملاً حامل هیچ گونه ابتکار جدیدی برای قاعده‌مهندسی فضای سایبر، تامین امنیت و مقابله با مخاطرات آن نبوده و یک قدم رو به جلو محسوب نمی‌شود. ۲۰ هدف آن یک برنامه اقدام برای پیگیری هنجارهای مندرج در گزارش ۲۰۱۵ گروه کارشناسان دولتی می‌باشد. (Working paper for a POA)

مشخصات گروه‌های شش‌گانه کارشناسان دولتی

تاریخ صدور و شماره قطعنامه	تعداد اعضاء(کشور)	تاریخ تشکیل گروه کارشناسان دولتی	نتایج عمده
قطعنامه سال ۲۰۰۳ به شماره A/RES/58/32	۱۵	تشکیل اولین گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۰۴، ارائه گزارش سال ۲۰۰۵	شکست گروه کارشناسان دولتی
قطعنامه سال ۲۰۰۵ به شماره A/RES/60/45	۱۵	تشکیل دومین گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۰۹ ارائه گزارش در سال ۲۰۱۰	توافق حول تهدیدات بالفعل و بالقوه در حوزه امینت اطلاعات به عنوان یکی از جدیدترین چالش‌های قرن بیست و یکم
قطعنامه سال ۲۰۱۱ به شماره A/RES/66/24	۱۵ نفر	تشکیل سومین گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۱۲ ارائه گزارش در سال ۲۰۱۳	توافق حول این نکته اساسی که حقوق بین‌الملل مخصوصاً منشور ملل متحد قابل اعمال بر فضای سایبری است
قطعنامه سال ۲۰۱۳ به شماره A/RES/68/243	۲۰ نفر	تشکیل چهارمین گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۱۴ و ارائه گزارش در سال ۲۰۱۵	مسئولیت دولتها در نظارت بر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات
قطعنامه سال ۲۰۱۵ به شماره A/RES/70/237	۲۵ نفر	تشکیل پنجمین گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۱۶ و ارائه گزارش در سال ۲۰۱۷	شکست گروه کارشناسان دولتی
قطعنامه سال ۲۰۱۸ به شماره A/RES/73/266	۲۵	تشکیل ششمین گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۱۹ و ارائه گزارش در سال ۲۰۲۱	گزارش در سال ۲۰۲۱ منتشر شد

18. Programme of Action (POA)

19. The future of discussions on ICTs and cyberspace at the UN. Updated version: 10/08/2020

20. Working paper for a Programme of Action (PoA) to advance responsible State behavior in the use of ICTs in the context of international security

فهرست کشورهای عضو گروه کارشناسان دولتی در دوره‌های شش‌گانه

گروه کشور	GGE1 2005	GGE2 2010	GGE3 2013	GGE4 2015	GGE5 2017	GGE6 2021
اردن						
اروگوئه						
اسپانیا						
استرالیا						
استونی						
اندونزی						
انگلستان						
ایتالیا						
آرژانتین						
آفریقای جنوبی						
آلمان						
آمریکا						
برزیل						
بلاروس						
بوتسوانا						
پاکستان						
چین						
رژیم صهیونیستی						
روسیه						
رومانی						
ژاپن						
سنگاپور						

گروه کشور	GGE1 2005	GGE2 2010	GGE3 2013	GGE4 2015	GGE5 2017	GGE6 2021
سنگال						
سوئیس						
صربستان						
غنا						
فرانسه						
فنلاند						
قزاقستان						
قطر						
کانادا						
کره جنوبی						
کلمبیا						
کنیا						
کوبا						
مالزی						
مالی						
مراکش						
مصر						
مکزیک						
موریتانی						
نروژ						
هلند						
هند						

۷-۱. تشکیل اولین گروه کاری باز در سال ۲۰۱۹

پس از شکست گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۱۷، روسیه در قطعنامه سال ۲۰۱۸ خود پیشنهاد جدیدی را مبنی بر تشکیل گروه کاری باز با علامت اختصاری ۲۱ OEWG مطرح کرد. ۲۲ روسیه در این قطعنامه خواهان تشکیل گروه کاری بازی بود که در راستای ادامه توسعه بیشتر قواعد، هنجارها و اصول رفتار مسئولانه دولتها ذیل مفاد سیزده گانه که در پاراگراف ۱ همین قطعنامه به آنها اشاره گردیده است، گام بردارد و شیوه رأی گیری در جلسات آن به شکل اجماع صورت پذیرد. (A/RES/73/27)

به دلیل عدم محدودیت در تعداد شرکت کنندگان در این گروه کاری و عدم محدودیت زمانی آن، روسیه با پیشنهاد تشکیل این گروه سعی کرد مشارکت گسترده تر و دموکراتیک تر کشورها را فراهم آورد. بعلاوه محدودیت تعداد کشورها در گروه کارشناسان دولتی و عدم رعایت توزیع عادلانه جغرافیایی در انتخاب کشورها، گروه کاری باز که به موازات گروه کارشناسان دولتی تشکیل شد موقعیت خوبی جهت گردهمایی تمامی کشورها و رایزنی بین کشورها درباره مسائل مختلف حوزه سایبری بود.

گروه کاری باز در مارس ۲۰۲۱ گزارش نهایی خود را منتشر کرد. (A/AC.290/2021/CRP.2) بررسی محتوای گزارش موید آن است که رئیس گروه کاری باز نتوانسته است گزارشی مستقل از رویکرد گروه کارشناسان دولتی داشته باشد و نظرات دولت ملتهای مستقل را در گزارش خود بگنجانند. (A/AC.290/2021/CRP.3)

۸-۱. تشکیل دومین گروه کاری باز در سال ۲۰۲۱

تشکیل یک گروه کاری باز جدید با یک ماموریت ۵ ساله به انضمام بررسی امکان تاسیس گفتگوی منظم نهادی در پیشنهادی قطعنامه روسیه در کمیته اول مجمع عمومی مطرح شد. این پیش نویس در هفتاد و پنجمین اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل با اکثریت ضعیفی نسبت به سالهای گذشته علی الخصوص از جانب کشورهای غربی به تصویب رسید ۲۳. (A/RES/70/240)

نشست سازمانی این گروه کاری باز جدید که در تاریخ یکم و دوم ژوئن ۲۰۲۱ (۱۲ و ۱۳ خرداد ماه ۱۴۰۰) برگزار گردید. آقای برهان غفور ۲۴ سفیر و نماینده دائم سنگاپور در سازمان ملل متحد در نیویورک بعنوان رئیس گروه کاری، انتخاب گردید و مقرر شد نشستهای محتوایی این گروه کاری در تاریخهای ذیل برگزار گردد:

اجلاس اول: ۱۳ الی ۱۷ دسامبر ۲۰۲۱ مورخ ۲۲ الی ۲۶ آذر ۱۴۰۰

اجلاس دوم: ۲۸ مارس الی اول آوریل ۲۰۲۲ مورخ ۸ الی ۱۲ فروردین ۱۴۰۱

اجلاس سوم: ۲۵ الی ۲۹ جولای ۲۰۲۲ مورخ ۳ الی ۷ مرداد ۱۴۰۱

اجلاس چهارم: ۶ الی ۱۰ مارس ۲۰۲۳ مورخ ۱۵ الی ۱۹ اسفند ۱۴۰۱

اجلاس پنجم ۱۷ الی ۲۱ ژوئن ۲۰۲۳ مورخ ۲۶ الی ۳۰ تیر ماه ۱۴۰۲

21. Open – ended Working Group

22 an open-ended working group acting on a consensus basis, to continue, as a priority, to further develop the rules, norms and principles of responsible behaviour of States listed in paragraph 1 above, and the ways for their implementation;

۲۳. ۱۰۴. رأی موافق، ۵۰ رأی مخالف و ۲۰ رأی ممتنع)

24 Amb. Burhan Gafoor

تا کنون دو اجلاس محتوایی اول و دوم برگزار شده است. در زمان نزدیک به شروع اجلاس محتوایی سوم رئیس گروه کاری باز گزارشی از پیشرفت فرایند کاری این گروه تحت نام پیش‌نویس صفر منتشر کرده است. (OEWG-2021-2025-organisational-session) گزارش نهایی دومین گروه کاری باز ملل متحد در سال ۲۰۲۵ منتشر خواهد شد.

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه کمیته اول مجمع عمومی تنها نهاد بین‌المللی نیست که این مباحث در آنجا در جریان است ارزیابی و ارزشیابی فعالیت‌های صورت گرفته در گروه کارشناسان دولتی و گروه کاری باز در مقایسه با فعالیت‌های یادشده، کار چندان آسانی نیست. به عبارت دیگر، کمیته اول، تنها بازیگر این عرصه نیست و شاید مهم‌ترین آن نیز نباشد. زیرا اهمیت روندهای موجود را میزان تأثیرگذاری آنها بر روندهای آتی تعیین خواهد کرد. موضوع مهم دیگر اینکه هیچ تشابهی میان توفیقات گروه کارشناسان دولتی و اوضاع رو به وخامت فضای سایبر وجود ندارد. اخبار مختلفی در سطح کلان جهانی، حاکی از بدتر شدن امنیت فضای سایبر است. این در حالی است که گروه کارشناسان دولتی و گروه کاری باز به پیشرفت درخور و ملموسی دست نیافته‌اند. به عبارت دیگر بین پیشرفت‌های حقوقی و دیپلماتیک از یک طرف و تخریب فزاینده فضای سایبر در طرف مقابل، هیچ گونه سنخیتی وجود ندارد. مسئله مهم دیگر این است که مشروعیت گزارش‌های گروه کارشناسان دولتی برای اجرا در سطح بین‌الملل نیز محل ابهام و سوال است. گزارشی که با مشارکت حداکثر ۲۵ کشور تنظیم شده نمی‌تواند اجرای جهانی داشته باشد. کما اینکه برای مشروعیت‌بخشی به این گزارش‌ها نیز سازوکاری اندیشیده نشده است.

اشکال دیگر موضوع به نحوه تشکیل گروه کارشناسان بر می‌گردد. هر چند معیار انتخاب کشورها، برای عضویت در گروه کارشناسان، چندان ضابطه‌مند نیست و به‌رغم تأکید قطعنامه‌های مربوطه مبنی بر توزیع عادلانه جغرافیایی، دبیرکل در عمل چندان به این عدالت جغرافیایی پایبند نیست، اما آنچه که مشروعیت علمی این گزارش‌ها را بیشتر زیر سوال می‌برد به تعویض دوره‌ای اعضای گروه کارشناسان مربوط می‌شود. با توجه به اینکه هر موضوع تخصصی از نظر علمی نیاز به تمرکز دارد و اعضای آن باید ثابت باشند تا بتوانند به مآل‌های آشنایی داشته و تحلیل درستی از گذشته، حال و آینده داشته باشند، اما در عمل چنین اتفاقی نمی‌افتد. در هر دوره غیر از ۵ عضو دائمی شورای امنیت، اکثر اعضای گروه تغییر می‌کنند و این باعث گسست در یک روند علمی و دیپلماتیک می‌شود. ظاهراً دغدغه کشورها و دبیرکل این بوده و هست که چه کشوری در گروه عضو شده و از پرستیژ عضویت برخوردار شود و چه کشوری نباید عضو شود. نگاه اینچنینی به موضوع نیز باعث رکود و عدم پیشرفت مباحث شده است و یکی از دلایل کم‌توفیقی گروه می‌باشد. لذا ایرادات گروه کارشناسان دولتی را به شرح ذیل می‌توان عنوان کرد:

۱. دیکتاتوری اقلیت بر اکثریت

۲. تعویض اعضای گروه و مغایرت آن با روح انجام یک فعالیت علمی

۳. تبدیل اولویت و دغدغه اصلی دولتها به عضویت در گروه و اخذ پرستیژ آن و به حاشیه رفتن مأموریت گروه

۴. عدم ضابطه‌مندی در توزیع عادلانه جغرافیایی در انتخاب کشورها جهت عضویت در گروه.

کشور ما تاکنون عضویت در هیچ یک از گروه‌های کارشناسان دولتی را تجربه نکرده است. کشورهایی مثل بوتسوانا، فزاقستان، قطر، غنا و سنگال و ... سابقه عضویت در این گروه‌ها را دارند. کشور ما باید مواضع خود را در خصوص پذیرش یا عدم پذیرش گزارشات گروه کارشناسان دولتی به اشکال مقرر بیان نماید و چنانچه مفاد آن را مغایر با اصول و اهداف خود می‌بیند ضمن هم‌افزایی با کشورهای همسو، مخالفت خود را بیان نماید.

این امر ما را به این سمت رهنمون می‌سازد که دولتها باید مذاکرات مربوط به قابلیت اعمال هنجارهای حقوق بین‌الملل را از مذاکرات سیاسی و استراتژیک که در مورد هنجارهای مربوط به رفتار دولتها و اقدامات اعتماد ساز است تفکیک نمایند.

به نظر می‌رسد که بحث‌های سیاسی و استراتژیک باید به عنوان یک رویه دیپلماتیک بین‌الدولی باقی بماند. در حالی که مباحث در چارچوب حقوقی باید به یک نهاد بین‌المللی متشکل از کارشناسان حقوقی سپرده شود و نه دیپلماتها و نمایندگان دولتها. این نهاد بین‌المللی همان کمیسیون حقوق بین‌الملل است. شایان ذکر است که قابلیت اعمال حقوق بین‌الملل و منشور سازمان ملل در گزارش اجماعی گروه کارشناسان دولتی در سال ۲۰۱۳ و ۲۰۱۵ به رسمیت شناخته شده است. تعدادی از کشورها این موضع را در اظهار نظرهای خود و همچنین در راهبردهای دفاع سایبری و امنیت سایبری به رسمیت شناخته‌اند.

البته باید گفت ارجاع قانونگذاری بر فضای سایبر به کمیسیون حقوق بین‌الملل نه معجزه می‌کند و نه به فعالیت‌های خصمانه توسط بازیگران و کنشگران این فضا را خاتمه می‌دهد. ضمن اینکه ورود این کمیسیون به فضای سایبر، ورودی دیر هنگام است و باید تا کنون شاهد اقداماتی از این کمیسیون می‌بودیم. به هر حال انتظار می‌رود کمیسیون کم‌کاری خود در این عرصه را جبران نماید و نقش برجسته خود را در قاعده‌مند کردن این فضا ایفا نماید.

بررسی سیر تاریخی و اوضاع کنونی مؤید این است که در آینده نزدیک نیز چشم‌انداز روشنی برای تأمین امنیت فضای سایبر وجود ندارد. لذا باید منتظر افزایش مخاطرات امنیتی در کلیه سطوح آن در آینده باشیم. این سخن بدین معنی است که هر چند تأمین امنیت فضای سایبر باید با مشارکت و مساعی کلیه کشورهای جهان باشد، اما در شرایط فعلی و حتی آتی، باید اقدامات ملی برای تأمین امنیت فضای سایبر در دستور کار قرار گیرد تا امنیت حداقلی در این خصوص محقق شود و نباید به انتظار تلاش‌های بین‌المللی نشست ضمن اینکه لازم است در گروه کاری باز که امکان حضور موثر ما فراهم شده است عملکرد فعالی داشته باشیم. در تنظیم گزارشات مربوطه ملاحظات خود را بگنجانیم و نظرات مخالف منافع خود را وفق آموزه‌های حقوق بین‌الملل به چالش بکشیم. در سطح داخلی باید بین نهادهای ذیربط هم‌افزایی دانشی و سازمانی ایجاد شود. در این خصوص نقش‌آفرینی نهادهایی مثل مرکز ملی فضای مجازی، ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت امور خارجه مورد توصیه است.

منابع

الف. منابع فارسی

- مجدفرد، فاطمه (۱۳۸۲) جامعه‌شناسی عمومی، تهران، شعاع، چاپ اول، ص ۲۷۶.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۳) روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ هفتم، جلد ۱، ص ۲۵۶.
- بل دیوید (۲۰۰۱)، درآمدی بر فرهنگ سایبر ترجمه مسعود کوثری، حسین حسینی، چاپ اول، انتشارات جامعه‌شناسان افتخاری، اصغر (۱۳۸۲) استراتژی ملی برای تأمین امنیت در فضای مجازی، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- سکیور تارگت (۱۳۸۳) جنگ سایبری (Cyber War) ترجمه کاوه سیدمفیدی، عطایی، فرهاد (۱۳۸۹) حقوق سازمان‌های بین‌المللی، انتشارات جنگل
- زمانی، سید قاسم (۱۳۸۸) شخصیت، مسئولیت و مصونیت حقوق سازمانهای بین‌المللی انتشارات شهر دانش

ب. منابع انگلیسی

- 1-Streltsov, A.A. —International information security: description and legal aspects. *Disarmament Forum* 3 (2007) Last accessed 12 October 2011.
- 2-UN General Assembly A/RES/56/19 . 29 November 2001
- 3-UN General Assembly A/RES/57/53 .22 November 2002& A/RES/58/32. 8 December 2003
- 4-UN General Assembly. A/RES/59/61. 3 December 2004 .paragraph4
- 5-A/60/202 .Report of the Secretary-General. Group of Governmental Experts on Developments in the Field of Information and Telecommunications in the Context of International Security
- 6-A/RES/56/183 -31 January 2002
- 7-UN General Assembly. A/RES/60/45. 8 December 2005
- 8-Tim Maurer." Cyber Norm Emergence at the United Nations– An Analysis of the UN's Activities Regarding Cyber-security. September 2011
- 9-A/RES/61/54. 6 December 2006& A/RES/62/17 .5 December 2007 & A /RES/63/37. 2 December 2008
- 10-The Cyber Index. International Security Trends and Realities.UNIDIR2013
- 11-Wolter. Detlev" The UN Takes a Big Step Forward on Cyber security" september4:2013

- 12-A/60/202& A/65/201& A/68/98& A/70/174
 13-UN General Assembly A/RES/65/41
 14-A/63/385[Against: United States of America.]
 15-A/64/386. Consideration of draft resolution A/C.1/64/L.39
 16-A/65/405. Consideration of draft resolution A/C.1/65/L.37
 17-A/66/359. International code of conduct for information security
 18-UN General Assembly .A/RES/66/24.
 19-Office of the Press Secretary, The White House, "U.S.-Russian Cooperation on Information and Communications Technology Security," June 17, 2013. For a discussion of confidence-building measures in cyberspace, see UNIDIR, "Cyber Index,"
 20-A/66/407 .Consideration of draft resolution A/C.1/66/L.30
 21-Tim Maurer .Cybersecurity in a Complex Environment.2/2016
 22-UN Doc. A/70/174 , 22 July 2015
 23-<https://ccdcoe.org/sites/default/files/documents/OSCE-131203-Confidenceb...>
 24-Werner Levi, "Ideology Interest and Foreign Policy", International Studies Quarterly, Vol. 14, No.1, May 1970, pp.1-31.
 25-UN Doc, A/RES/70/237, 23 December 2015
 26- . <https://thediplomat.com/2017/07/un-gge-on-cybersecurity-have-china-and-russia-just-made-cyberspace-less-safe/>
 UN GGE on Cybersecurity: The End of an Era? By Elaine Korzak for The Diplomat July 31, 2017
 27-Report of the Group of Governmental Experts on Advancing responsible State behaviour in cyberspace in the context of international security. 28 May 2021
 28- Advancing responsible State behaviour in cyberspace in the context of international security . A/RES/73/266. 2 January 2019
 29-Working paper for a Programme of Action (PoA) to advance responsible State behavior in the use of ICTs in the context of international security. The future of discussions on ICTs and cyberspace at the UN. Updated version: 10/08/2020
 30-Developments in the field of information and telecommunications in the context of international security A/RES/73/27. 11 December 2018
 31-United Nations A/AC.290/2021/CRP.2.-2021
 32-<http://dig.watch/resources/oewg-2021-2025-organisational-session>

